

SPRÅKMEDVETENHET
MER ÄN BARA SPRÅK

Rundabordssamtalet om språkmedvetenhet 2.10

mari.bergroth@helsinki.fi

SPRÅKMEDVETENHET SOM BEGREPP

Berör hela verksamhetskulturen och alla möten mellan olika individer

Gäller både om verksamhetsspråket svenska och andra språk närvarande i utbildningen eller i samhället

Det handlar om allas rätt att få tillgång till rika möjligheter att utveckla svenska men även allas rätt att få bevara och utveckla sina egna språk och skaffa beredskap för att leva i ett flerspråkigt samhälle

Bergroth, M., & Hansell, K. (2020). Language-aware operational culture: Developing in-service training for early childhood education and care. Apples - Journal of Applied Language Studies, 14(1), 85–102. https://doi.org/10.17011/apples/urn.202006043978

SPRÅKPEDAGOGIK OCH SPRÅKMEDVETENHET – ÄR DE SAMMA SAK?

Vi utgår från att ett möjligt hinder till att uppfatta bredden i det abstrakta och allmändidaktiska begreppet språkmedvetenhet är att ordet i vardagssammanhang lätt för tankarna till språkämnesdidaktiska frågor istället för att uppfattas som en språklig dimension i skolan som organisation.

Det abstrakta och ämnesdidaktiska begreppet språkpedagogik har i sin tur ett brett språköverskridande fokus men kopplas i läroplanen ihop med språkundervisningen

Bergroth, M., & Haagensen, J. (2022). Språkmedvetet på skärmen? Lärares relationsarbete vid distansundervisning. *Ainedidaktiikka*, *6*(1), 5–22. https://doi.org/10.23988/ad.109730

SPRÅKMEDVETENHETENS OLIKA DIMENSIONER

- OBS! Språkmedvetenhet är en fackterm som används i de finländska läroplanerna med en specifik betydelse.
- Vardagsförståelsen av ordet ”att vara medveten om något” räcker inte till att täcka begreppets hela omfång i en pedagogisk verksamhet.
- Språkmedvetenhet är inte “bara” en undervisningsmetod för språk

=VARFÖR BEHÖVS MEDVETENHET?

- Betydelse för individen: SOCIAL RÄTTVISA
  - Fokus på delaktighet, känsla av tillhörighet, nyckeln till kunskap, identitet, främjar välmående osv.
  - Människor värderas på basis av deras förmåga att tala ett visst språk i en viss situation. Uppskattat språkbruk återskapas av olika institutioner, exempelvis av skolan (Bourdieu, 1991).
- Betydelse för samhället: HÅLLBAR UTVECKLING
  - 20 principer i den europeiska pelaren för sociala rättigheter 1. Utbildning och livslångt lärande: *Alla har rätt till god, inkluderande utbildning och livslångt lärande för att behålla och tillägna sig färdigheter som gör att man kan delta fullt ut i samhället och klarar omställningar i arbetslivet.*

https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_sv

hs.fi

Etusivulle

Tuore tutkimus: Yli puolella maahanmuuttajataustaisista lapsista ei riittäviä tietoja ja taitoja selviytyä yhteiskunnassa

Koulu | Tutkimuksen mukaan syy maahanmuuttajataustaisten heikompaan oppimistasoon löytyy kielitaidosta ja sosioekonomisesta asemasta.

Ensimmäisen polven maahanmuuttajalapsilla on usein kouluvaikeuksia ja kokemuksia kiusaamisesta. Kuva: Lev Dolgachov

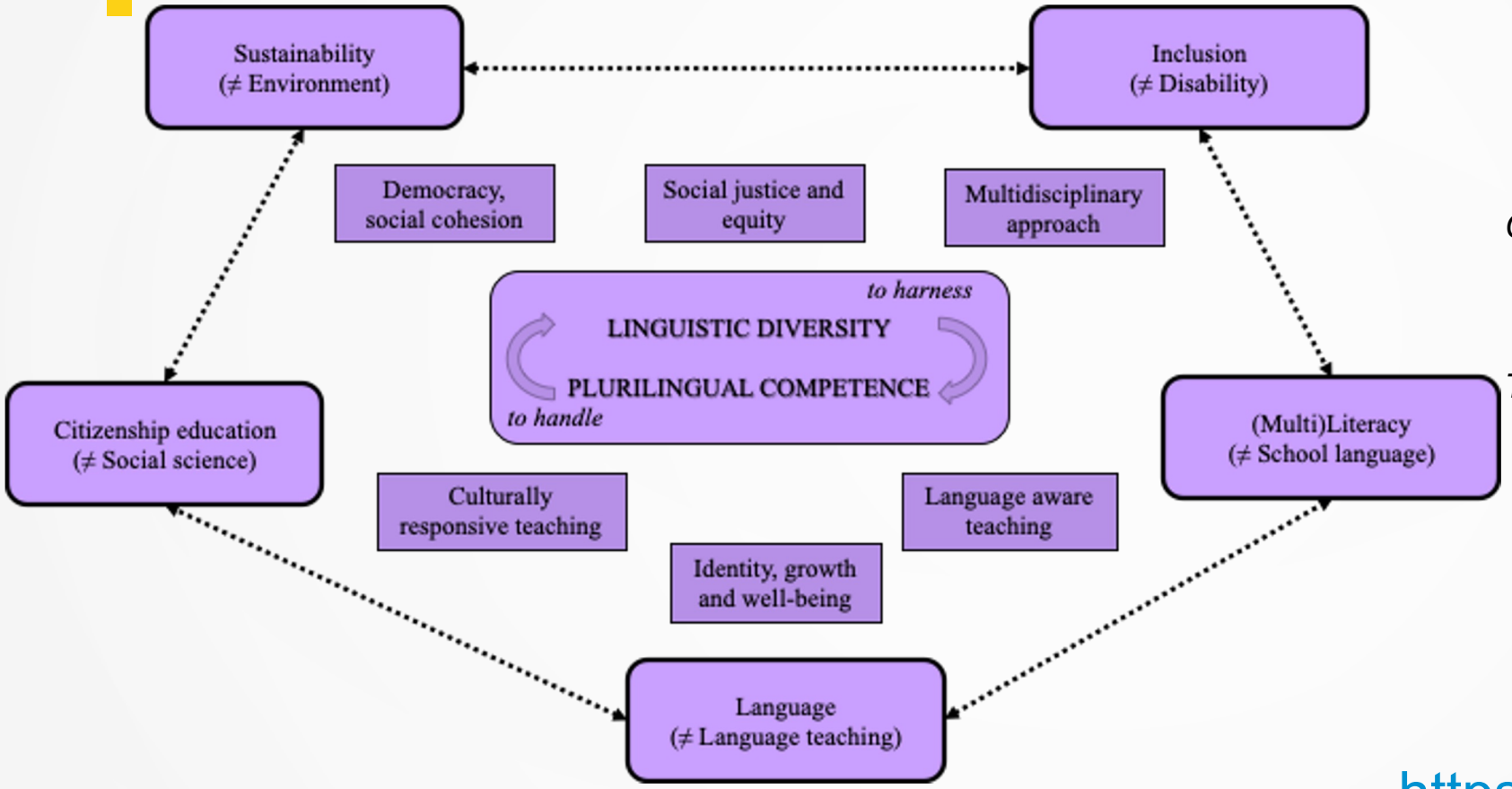
Kuuntele juttu

Joona Aaltonen HS

13:00 | Päivitetty 13:50

MAAHANMUUTTAJATAUSTAISISTA oppilaista 61 prosentilla on niin heikko lukutaito, ettei

EUROPEISKA UTBILDNINGSPOLICYER

Europeiska policy-begrepp som är sammanvävda tack vare bakomliggande, gemensamma idéer/ideologier

Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development. United Nations 2015.

Citizenship Education at School in Europe – 2017. European Commission 2017

The Unesco Salamanca Statement 1994

The future of language education in Europe: case studies of innovative practices. European Commission 2020

The OECD Learning Compass 2030

"Och så vidare…"

https://listiac.org

LISTIAC
LINGUISTICALLY SENSITIVE TEACHING IN ALL CLASSROOMS

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

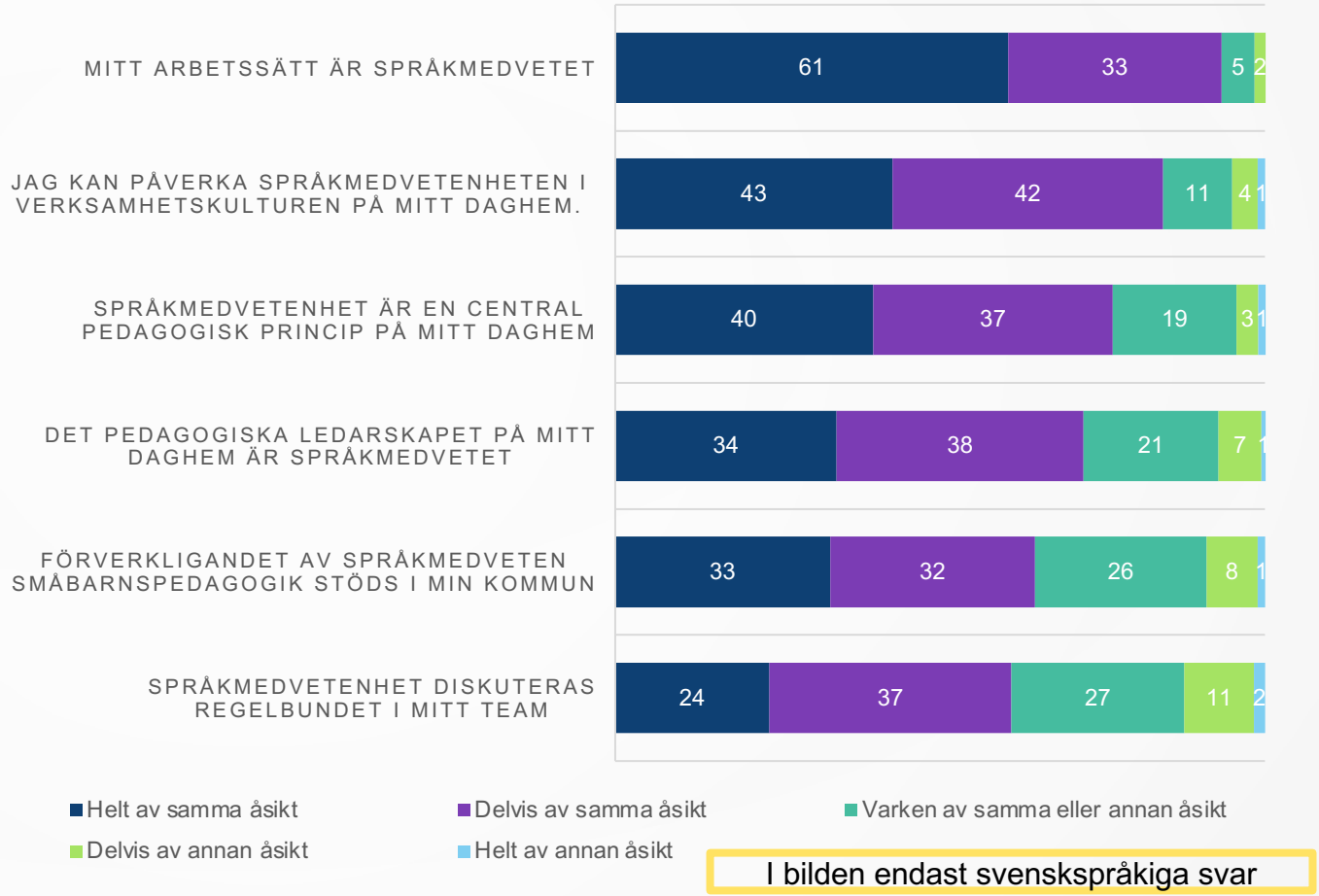
Bergroth, M., Llompart, J., Alisaari, J., & Heikkola, L. M. (2024). Equipping teachers with pedagogical competences to handle and harness linguistic diversity. I S. Karpava (Red.), *Family and School Involvement in Multilingual Education and Heritage Language Development* Brill. https://tuhat.helsinki.fi/ws/portalfiles/portal/315037705/Final_Equipping_teachers.pdf

= VILKET/ VILKA SPRÅK?

- Skolspråk = modersmålet svenska, svenska som andraspråk
  - Ämnesspecifikt språk = matematikens, samhällslärans språk…
  - Språkets funktioner = texttyper och genrepedagogik (att berätta, informera…)
- Inhemsk tvåspråkighet = svenska och finska
- Flerspråkighet = majoritetsspråk + svenska (engelska, danska…)
  = majoritetsspråk
  = minoritetsspråk + svenska
  = minoritetsspråk
- Språkundervisning = finska som andra inhemska, engelska, tyska osv.
- Språklig medvetenhet = språkens finesser och byggklossar (ljud-grafem, ändelser, meningsbyggnad, retoriska medel…)

= VEMS MEDVETENHET?

- Eleven - familjen
- Läraren
- Lärarteam
- Verksamhetskultur
- Rektor/föreståndare
- Professionella nätverk
- Kommunen/staden
- Staten (osv.)

I bilden endast svenskspråkiga svar

Sopanen, P., Belfrage, F., Bergroth, M., Rehn C., Hansell, K., Mård-Miettinen, K., Costiander, K., & Nummela, Y. (2024*) Det andra inhemska språket i småbarnspedagogiken. Personalens och ledarnas synpunkter.* Utbildningsstyrelsen. Rapporter och utredningar 2024:1b

VIKTEN AV LEDARSKAP

- Andersen (2016, 2022) intervjuat ledare som deltagit i ledarskapsutbildning i Norge
  - Utbildningen inte tagit upp eller bidragit till kompetens i dessa frågor, med undantag på utbildningsrättsliga frågor
  - Flera respondenter ansåg att temat inte behöver tas upp, då det angår närmast lärare
  - Överraskning över frågan och osäkerhet kring hur temat hanteras i yrket
- Wedin (2023) analys av kursplaner för rektorsutbildningen i Sverige
  - Generella beskrivningar som inte tar upp kompetenskraven andraspråksutveckling eller språkutvecklande arbetssätt
- Hellgren m.fl. (2019) Utvärdering av rektorernas kännedom om språkinriktad undervisning i Finland
  - 28 % väldigt lite / 31 % ganska bra

Andersen, F. C. (2022). Ledelse for språklig og kulturelt mangfold i skolen. Fagbokforlaget.
Wedin, Å. (2023). Språk, lärande och undervisning : om nyanlända ungdomar på Språkintroduktion. Studentlitteratur.
Hellgren, J. m.fl. (2019) *Hur hanteras två- och flerspråkigheten i de svenskspråkiga skolorna? Resultat av en utvärdering i åk 1–6 läsåret 2017–2018* https://karvi.fi/app/uploads/2019/05/KARVI_0819.pdf

= RÄCKER DET MED MEDVETENHET?

- Medvetenhet om språk ska kombineras med aktiva, medvetna handlingar för språk
- RÅDETS REKOMMENDATION av den 22 maj 2019 om en övergripande strategi för språkundervisning och språkinlärning (2019/C 189/03) innehåller även bilagan ***Språkmedvetenhet i skolor – utarbetande av övergripande strategier för språkinlärning:***

Språkmedvetenhet i skolor och institutioner för utbildning och yrkesutbildning kan stimulera till reflektioner om den språkliga dimensionen på alla nivåer inom skolans organisation, undervisning och praktiska verksamhet: inom läs- och skrivutveckling, inlärning av främmande språk, ämnesundervisning och för erkännande av andra språk som elever bidrar med, i kommunikation med föräldrar och med skolmiljön i stort osv.

En sådan insikt om språkmedvetenhet kan främjas av ett nära samarbete mellan de olika aktörerna i skolgemenskapen, helst utifrån en syn på skolan som en organisation för lärande eller en strategi som omfattar hela skolan

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2019.189.01.0015.01.SWE&toc=OJ%3AC%3A2019%3A189%3ATOC

OLIKA EUROPEISKA MODALITETER/POSITIONERINGAR

Finland kräver

Varje gemenskap och varje medlem i gemenskapen är flerspråkig. Det ska vara naturligt att använda olika språk parallellt i skolans vardag och språk ska värdesättas. I den språkmedvetna gemenskapen diskuteras attityder gentemot språk och språkgrupper och man förstår språkets centrala betydelse för lärandet, för kommunikation och för samarbete samt för identitetsskapandet och integreringen i samhället.

Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014; Verksamhetskulturen i en enhetlig grundläggande utbildning; Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen.

Frankrike tillåter

The study of cultural diversity within a given linguistic area or linguistic variety within a cultural area encourages a reflection on the relation to the Other and allows the implementation of intercultural and plurilingual projects.

Bulletin officiel de l'éducation nationale 22 janvier 2019, https://www.education.gouv.fr/pid285/bulletin_officiel.html?pid_bo=38502, translated from french

MULTILINGUAL SOCIALISATION IN EDUCATION (MEIER, 2018)

Fem domäner, 29 kategorier, 96 målsättningar.

> *It is neither expected nor necessary that teachers address all statements, but I invite teachers to select a small number of these to start with, guided by their knowledge of the local circumstances and their learners, and what they feel comfortable with. Furthermore, these statements may need adapting and expanding according to learner age, language level, languages present, interest, lesson purpose, etc.*

Meier, G. (2018) Multilingual socialisation in education: Introducing the M-SOC approach. *Language Education and Multilingualism: The Langscape Journal 1*, 103–125.